

PROČ JSME ODEŠLI
ZA HRANICE

Vojta Beneš.

OSLEDNÍCH padesát let našeho národního života ve staré vlasti projevuje se zoufalou snahou o pojištění národní existence. Chápal se příliš jasně, že Rakousko pod vlivem a mocí Berlína bylo by naším národním hrozbem a počátkem konce naší národní kultury, naší historie jako národa. Sváděli jsme těžké boje s Němci v Rakousku a touhou našich vůdčích byla snaha odvésti Rakousko od Německa a připojiti je přátelsky k Rusku a Francii. Byl to zvláště žalářovaný Dr. Kramář, který si tuto politiku přátelství k Francii a Rusku učinil svým životním úkolem. Veliké řeči jeho v rakouském parlamentu volaly vždy po tomto přátelství a varovaly před katastrofami politikou Berlína, který posílen spolenectvím Rakouska vrhne Evropu do děsné války. Ale Habsburkové, rakouští Němci i Maďaři přáli si takové války. — Habsburkové, považující národ za svůj majetek, báli se rostoucího uvědomění jihoslovanského, jež bylo jejich dynastičtím zájmem nebezpečno. Maďaři třáslí se před postupem demokracie, jež by je byla přiměla, aby vzdali se surové nadvlády nad ubohými národy slovanskými v Uhrách a rakouských Němci těšili se na hodinu vyhlášení válečné bouře, poněvadž očekávali od ní smrt a bídný pád našeho národa. A protože tyto německo-maďarské a dynastičtí zájmy byly moenější než český odpor proti Berlínu, zvláště když bratři Poláci, vedeni sžírající nenávisťí proti Rusku — spojili se s Vidni, stál tu český národ osamocen a s vědomím, že boj, který nad Evropou stojí jako hrozivý přízrak — bude pro náš národ bojem na život a na smrt.

Čím hrozivěji rýsovalo se nad evropským obzorem nebezpečí německého útoku a militarismu, tím strašlivěji se nám doma dýchalo. Slova poslance Schreiera a zvláště Pachera, jimiž mluvili z duše německého lidu v Rakousku na veliké schůzi v Děčíně r. 1910 tak jasně ukázal smysl budoucích bojů a podrobení se Hohenzollernům, páčila v každé české duši jako sžíravý oheň. „Jako všechny řeky z Čech do německého moře tekou, tak také utone v německém moři protivník dnes proti Němcům v Čechách stojící!“ volá Pachera.

A hlasy z německé říše tak neuvale rvoucí všecky naděje naší ve velkomyslnou spravedlnost moeného nepřítel, zněly pro Husův národ ještě osudnější: „Trpělivost německé říše je vyčerpána! Poloněmecké Rakousko musí se státí úplně německým údem německé národní říše!“ Tak volají k nám Němci z Lipska. A rakouští Němci z Čech, posílení takto svými soukmenovci, jdou v té chvíli do Prahy, kde zasedá poslední opora našeho národního života, poslední zbytky našeho národního sebeurčení: český zemský sněm. A u vědomí budoucí bouře i německého vítězství — rozbíjejí jej. Usekli nám tak i levou ruku. Pravou ztratil národ nás dávno, dávno již v tesklivé minulosti. Jako bédný žebrák, odkázaný na milost i nemilost svého pána, stojí tu náš národ. Kníže Thun, poslední Rakušan, varuje říši i její vládu před takovými následky, volá znovu po čestném česko-německém smíru, ale hlas jeho není slyšen ve Vidni. Duch míru odstěhoval se z vládních síní a válečný Hohenzolernský pokřik zahlušil i císařské svědomí. Vše padá do zajetí Berlína a touha po krvi chorobně prosyuje rakouský vzduch. Momeno ho slo: Rozbijte české lebky! vešlo v podvědomí německého lidu z Čech a zničila naději v čestný smír obou národův.

A tak český lid, který dotud věřil, že práva svá vybojuje si vlastní silou a na rakouské půdě, počíná jasně chápati strašný svůj osud, uvědomuje si plně, že přichází hodina těžkých zkoušek, v nichž jako v ohni zkušena bude

síla národa. Pochopili, uviděli jsme, že Rakousko vrhlo se střemhlav do osidel Berlína a že o otázce české nebude již rozhodovati Vídeň — ale Berlín!

Tehdy také poznal český lid osudnou chybu své politiky. Poznání, že otázka českou již po celá desetiletí měl předkládati kulturnímu světu, aby z otázky české učinil otázku mezinárodního zájmu. Nikdy jsme se nestarali, aby nás znal svět. Nic o nás nevěděla Anglie, nic Rusko, ba ani Francie. — Sokolské styky s Francií byly příliš nepatrné, než aby mohly vyvolat více zájmu o malý, porobený národ. Tak byli jsme cizinci v cizině i doma. Pozdě poznali jsme v celé hrůze důsledku tuto pravdu. Nad Paříží hřměla vítězná pruská děla a ruské regimenty utíkaly z podupaně Polska. Započala hrozivá katastrofa této světové války.

Bylo nesmírně smutno, nesmírně tesknó v našich Čechách v těch dnech. Ale je-li co podivuhodného v našem národě, pak je to ten veliký div, ta pravda, že ani v této chvíli zoufalého poznání neztratil víru v sama sebe. Nikdy nezoufal sám nad sebou a neztratil odhodlání k boji za svá práva.

Naší předností bylo, že znali jsme slabiny zpuchřelého Rakouska. Ty slabiny znala i vídeňská vláda. A chácala, že svět nesmí se dozvědět o jejích slabostech, o nespokojenosti a touhách jejích národů po svobodě. Zavřela parlamenty, uzavřela hranice své do ciziny a cizině, censurovala tisk i svědomí člověka: otevřela žaláře a postavila šibenice. Strašlivě okovy ducha i těla uchystala svým nespokojeným národům. Národ český stal se nenáviděným národem nebezpečných otroků.

Proto také poslala tato vláda do světa duše nečisté, které mluvily a deklamovaly nedůvěřivému světu o nesmírné oddanosti slovanských národů k císaři a říši, ke „staříčkému panovníku.“ Nebylo nikdy hanebnější lži, bídnější zrady v dějinách národů a na národech než takovéto pohádky o věrnosti českého lidu. Ten jenom nenáviděl a nenáviděl z hloubi duše. Chtělo se mu vykřiknouti do širokého světa slovo odporu a ovržení. Ale do úst dali mu roufky a ten nepopsatelný žalář národův, Rakousko, obehnal zří bajonety. Byly to děsné hodiny vnitřního utrpení české duše.

Pravda, mohli někteří utéci v prvých dobách. Ale žel, propášli vhodnou chvíli, kdy ještě Rakousko nepočítalo v každý den všechny své duše. A jiní, kteří nebyli tak hlídáni, ti opět neviděli do dálek, jejich oči nebyly dosud otevřeny, aby pochopily hrůzu hodiny, která přicházela mlhovými kroky. Jiní pak viděli už smrt a pád, viděli vítězství německého náslí na obzorech zítřka a skoro zoufali. Necháпали, že boj, který počal hubiti tvář země, stane se bojem za demokracii a svobodu člověka a že nemůže být vybojován v vítězným Německem. Báli se toho Německa a nenáviděli je, ale neměli v prvé chvíli zklamání dosti odvahy nastavití hrdé čelo. — Čeští Pálčové to tehdy byli. Dnes jich není. Vymřeli za ta tři léta trpkých zkoušek Pálčové v českém lidu. Národ z žuly, jak píše Neruda, dívá se k nám z dálek východu očima krví podlitými.

Tomáš Garik Masaryk byl prvý z těch, kdož pochopili v čas. Vyčítal hodinu zkoušky, procítil její smysl a odhodlaně vyšel za svým svědomím. Jako vždy ve svém životě stál tu odhodlaný a mluvící jediným jazykem. Jeho svědomí vedlo jej, aby před svou národem postavil před soudnou stolicí všeho světa, na forum národů a jejich svatého práva.

Jménom svého národa a za jeho souhlasu, který vyvěral z hloubek české duše, podal žalobu deseti milionů.

Je to stará cesta porobených národův: Řeků v počátcích století, Poláků od dob jejich poroby, Maďarů i Italů. Tato válka přesvědčila český lid, že marné volal

by o svobodu k císaři krůvopřezníku. Přesvědčila český lid, že jedině vysoké vody širokého světa skrývají ony hlubiny, na nichž možno vyvážit perlu naší svobody. Na těchto hlubokých vodách světa hledal a našel ji pro svůj národ veliký Mazzini, hledal ji Košťál, hledal ji i nešťastný národ polský. A tak jsme vypluli na oceány. Šli jsme k světu a do světa volat o svá práva. Osud nám velkého a neohroženého vůdce T. G. Masaryka. To bylo naše štěstí.

ním Klofáčovým a několika jeho přáteli byla jista, že odklídila z cesty všekro nebezpečí.

Přes to ovšem špioni této vlády po Evropě slídili přísně a pečlivě sledovali život české emigrace a zvláště z Francie docházely jejích zprávy, jež svou povahou nabádaly vládu k opatrnosti vůči Čechům. Když potom na podzim r. 1914 odejel prof. Masaryk z Čech do ciziny, přicházely prvě žaloby o „podezřelém“ jeho působení a ukázaly vládě, odkud se může čeho obávat. Nedlouho na

svého národa na rakouské zločiny na českém lidu. Jasně formuluje smysl našich dějin i ducha národa. Celému světu ukazuje onu hlubokou a nepřeklenutelnou propast dvou nesmířitelných světů a dvou ideí: české a rakouské. Je to idea svobody proti otroctví. — Idea ducha proti lmotě. Idea práva proti násilí. Idea demokracie proti středověkému otroctví. Idea života proti ideí smrti. Masaryk ukazuje, že proti vůli národa hnán je lid český na jatky a do boje proti civilizaci. Ukazuje, že jako vždycky v dějinách „za lidskou rovnost stojí Čech, jak vždycky za ni stál,“ že jako národ stoje a padáme s demokracií a vypovídá boj habsburskému otroctví: „Mezi národem českým a ideou rakouskou není smíru!“

Odehod z Rakouska byl v této době již skoro úplně znemožněn. Zvláště pak mužové politického významu nejen že nemohli pomýšlet na odjezd nebo útěk z Rakouska, ale byli vůbec hedlivě střeženi. Hejna tajných střežila každý krok českých politiků.

V takových poměrech byl jsem vyzván k odjezdu do ciziny, do Ameriky, ježž nesmírná důležitost pro zdar českého boje byla v prvé řadě vystižena. Odjezdu malého českého učitele, který v politickém životě nikdy se neuplatňoval, nikdo si nepovšimnul a nikdo také netušil, že by mohl odjížděti za posláním politickým. Odejel jsem 28. července 1915 s rodinou svou z vlasti a měsíce na to přehlnul bratr Dr. Eduard Beneš, profesor university pražské. Odešel koncem srpna pěšky přes bavorské hranice do Německa a Švýcar. Skrývá se za dne v pohraničních lesích, přelstí za noci hranice a tak se dostal do ciziny. Nedotýkám se zde posláním říšského poslance J. Dyriecha. Nečiním tak proto, abych umenšoval jeho význam. — Musí přijíti doba, kdy o jeho posláním pověděno bude autorativní slovo. Není mým právem, abych o něm psal.

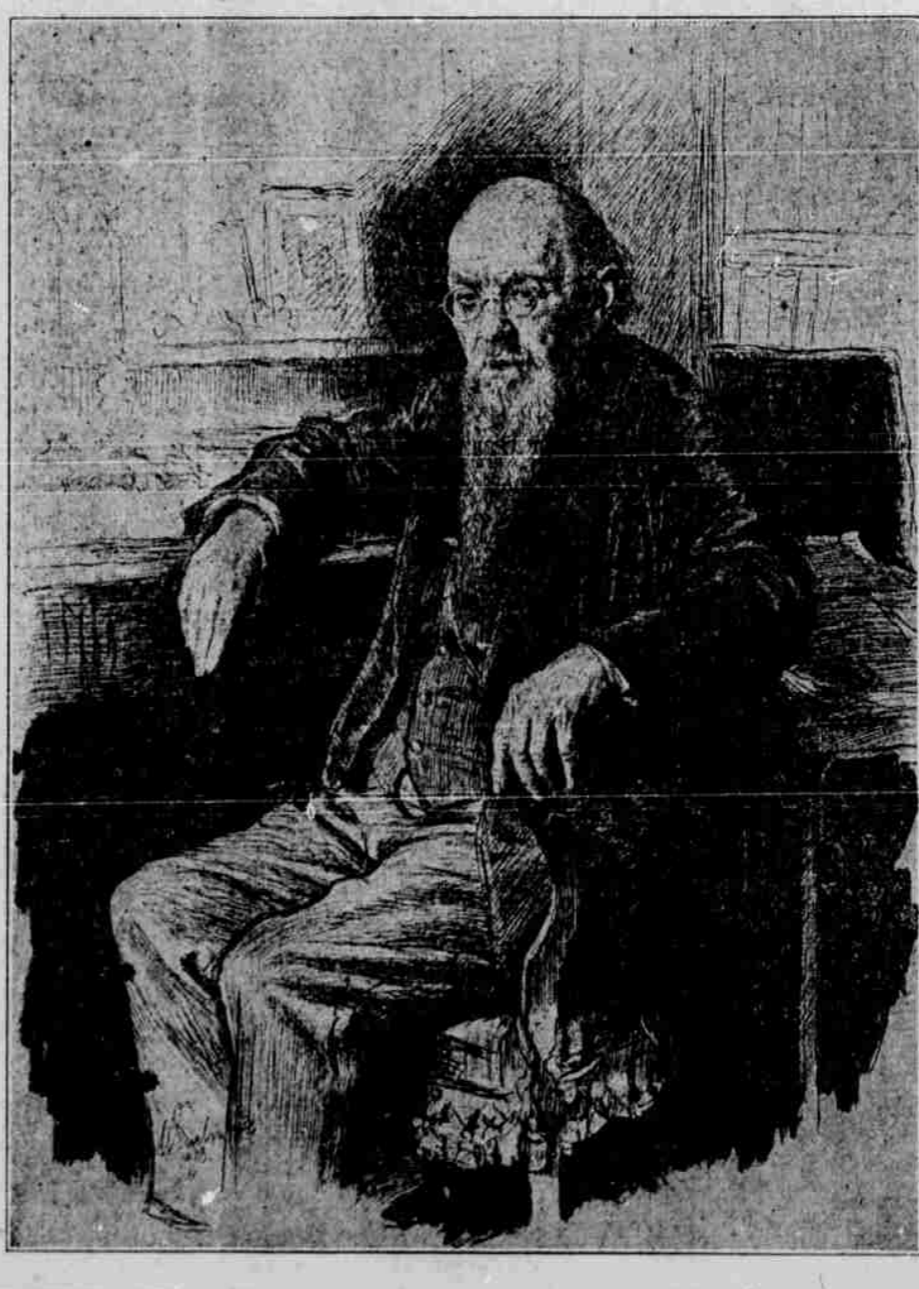
DR. KAREL KRAMÁŘ,

vůdce českého poselstva na rakouské říšské radě a prominentní český politik, jenž v průběhu této války byl žalářován a k smrti odsouzen. Trest smrti byl proměněn v patnáctiletý žalář. Všeobecnou amnestií, udělenou politickým provinilcům, propuštěn byl ze žaláře a uvítán byl po svém návratu do Čech jako vítěz.

Jeho jasný rozhled daleko do předu dějin se dívající vede jej hned při počátku války do ciziny. Ale nejde tam snad jedinec ze své vůle vlastní, jde tam se souhlasem nejlepších lidí svého národa. A počíná tak požeňanou práci svou za hranicemi.

Věřil, že přišla doba, kdy osud národův vzat bude z rukou násilí a vložen v ruce synův jejich, kdy

to následovala zatčení Dra. Scheinera a Dra. Kramáře, posl. Bechyňe a j. Tato zatčení a hanebné jednání s uvězněnými neměla ovšem právního podkladu. Byla založena na domněnkách, podezřeních, nedostatečných průkazech a ještě více ovšem na nenávisť k českému národu, který čím dále tím otevřeněji dával na jevo svou nenávisť k Rakousku. Národ měl

DR. KAREL MATTUŠ,

staříčkový vůdce českého národa, předseda Národní Rady České, člen panské sněmovny a vrchní ředitel zemské banky Království Českého v Praze.

každý národ podle sil svých a schopností položí sám podmínky ke své budoucnosti.

Rakouská vláda pozorovala věrnost v české duši hned od počátku války. Chácala, co v ní se děje, ale považovala tyto úkazy za nervové záchvaty bezmoeného těla. Nevěřila z počátku v odvalu českého člověka. Aby pak byla jista úplně, obrátila se proti nejradikálnější české straně a uvězně-

tak býti zastrašen a odvrácen odcesty, po níž se dával. Hranice rakouské do Švýcar byly úplně uzavřeny, do Německa pak pečlivě hlídány.

Dne 6. července 1915 vystupuje prof. Masaryk na evropskou veřejnost ve švýcarské Zenevě. V den Husův prohlašuje hlasitě a zřetelně před celým světem a tak, aby to znělo až pod okna císařského zámku vídeňského, žalobu

Shromáždil kolem sebe zástupce české a slovenské emigrace v Rusku, Francii a Anglii i Americe, vydává 15. listopadu 1915 profesor Masaryk památné a slavné prohlášení o české neodvislosti, jehož smysl, obsah i velký cíl vtělen byl v tato slova:

Žádáme neodvislý česko-slovenský stát!

Tak se počíná veliký, těžký boj našeho národa za samostatnost.

Velký Slovák

Každý Čech i Slovák zná Masaryka, ale málo kdo z Čechů a Slováků zná dra. Milana Štefánika. A přece je to člověk, který zasluhuje, aby jeho jméno vyslovovali s úctou a láskou všichni Čechové a obzvláště všichni Slované.

On je nejjasnějším důkazem toho, že ze spojení s Čechy nehrozí Slovákům nebezpečí, nýbrž že přinese největší prospěch oběma národům. Narozen na Slovensku, vzdělával se v Čechách a přece zůstal nejpřímějším Slovákem, jenž pro svůj národ dýchá, jenž pro něj neváhal ani život nasaditi.

Je žákem Masarykovým, ale není jeho napodobitelem. Mezi oběma těmito muži je poměr čistého přátelství, proniknutého vzájemnou láskou a úctou, ačkoliv je Štefánik mnohem mladší než Masaryk.

Oba znali se dobře již před válkou a hle! dobrý náš osud svedl je oba — Čecha a Slováka — k svorné, obětavé práci pro naše osvobození. Jejich program politický a názor na práci jsou v dokonalé harmonii a oba představují nám názorně příští poměr Čechů a Slováků; naprostá upřímnost plynoucí z lásky, naprostá důvěra plynoucí z práce. Nejužší spojení a přece zachování úplné individuality obou kmenů.

Dr. Milan Štefánik je učencem — astronom, jemuž jedinému ze Slováků dostalo se nejvyššího vyznamenání, jakého se může němci dostati, neboť byl jmenován za své zásluhy o vědu členem Francouzské Akademie. Procestoval celý svět, dosáhl rekordů co do délky pobytu na vrcholku Mount Blancu, kde strávil za nejtěžších okolností mnoho dnů úsilovným vědeckým bádáním. Byl vyslán na ostrov Tahiti v Tichém oceánu, aby tam založil hvězdárnu. Tam v klínu panenské přírody, mezi primitivními, jako děti dobrými domorodci prožil nejšťastnější chvíli svého života.

Krátko před vypuknutím války měl se tam opět odebrati. Předvídaje však válku, nevyhověl vyzvání a zůstal ve Francii, aby tam po dobu války pracoval pro osvobození Čechů a Slováků. Již před válkou konal Štefánik ve Francii tichou, ale neobyčejně cennou práci, informuje nejvyšší kruhy francouzské společnosti, s jejímž mnohými členy je spojen intimním přátelstvím, o našich snahách.

A když válka opravdu vypukla, nerozmýšlel se ani okamžik a vstoupil jako prostý voják do francouzské armády — napřed do pěchoty, pak k aviatice.

Za krátko se stal důstojníkem a létal na všech frontách spojeneckých: ve Francii, v Itálii, kde za prudké kanonády házel proklamace do rakouských zákopů, na srbské frontě, kde se sřítl s aparátem a těžce raněn, byl převezzen do Itálie, kde byl operován. Zotavil se, ale zdrav není. Trpí občas nesmírně, ale nepřestává pracovati. Měl by se podrobiti léčení, ale nemůže, nechce, neboť ví, že práci, kterou koná on, nemůže konati nikdo jiný. Jel do Ruska, kde se mu po těžké, osmiměsíční nadlidské práci podařilo urovnati poměry v našem táboře, zajel do Rumunska, kde v době ústupu rumunské armády prokázal spojenectvím velké služby. Je vyznamenán francouzským válečným křížem, srbským řádem a ruským. Za své zásluhy byl povýšen na majora (chef du bataillon), (je to, tuším, jediný případ ve francouzské armádě) byl jmenován stábním důstojníkem.

Teprve po válce uvidí osvobozený národ, kdo byl Štefánik.

Štefánikův politický program jest naprosto shodný s programem Národní Rady: osvobození Čechů a Slováků a vytvoření nezávislého česko-slovenského státu, v němž by se oba národové svobodně rozvíjeli.

Je-li řízení osudu národa v rukou takových lidí jako Masaryk, Štefánik a Beneš, je to šťastím národa. Přece takových lidí musí býti korunována zdarem. — Ferdinand Písecký.